

UDC 657
JEL: M41

ОБЛІК АКТИВІВ, КОНФІСКОВАНИХ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Кузьмінський Б.Ю.,

аспірант кафедри обліку підприємницької діяльності, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

- А У статті розглянуто порядок реєстрації облікової інформації про конфісковані активи суб'єктів міжнародної економічної діяльності та запропоновано варіант його оптимізації шляхом запровадження єдиного державного обліково-контрольного автоматизованого документа «Реєстр активів, вилучених митницею».
- Б Облік, конфісковані активи, обліковий реєстр, облікова інформаційна база, митниця, державна виконавча служба, організація документообігу.

УЧЕТ АКТИВОВ, КОНФИСКОВАННЫХ ЗА НАРУШЕНИЕ ТАМОЖЕННЫХ ПРАВИЛ

Кузьминский Б.Ю.,

аспірант кафедри учета підприємницької діяльності, ВУЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

- А В статье рассмотрен порядок регистрации учетной информации о конфискованных активах субъектов международной экономической деятельности и предложен вариант его оптимизации путем внедрения единого государственного учетно-контрольного автоматизированного документа «Реестр активов, изъятых таможней».
- Б Учет, конфискованные активы, учетный реестр, учетная информационная база, таможня, государственная исполнительная служба, организация документооборота.

ACCOUNTING OF FORFEITED ASSETS UNDER VIOLATION OF CUSTOMS RULES

Kuzminskiy B.I.,

PhD Student of Department of Accounting of Business Activity, SHEE "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman"

- А The article deals with the procedure for registration of accounting data on forfeited assets of subjects of international economic activity, and proposes the way of its optimization by implementing a united public accounting and control electronic document "Register of assets seized by customs".
- Б Accounting, forfeited assets, accounting register, the accounting information base, customs, state enforcement service, organization of document workflow.

Постановка проблеми

Процес глобалізації вітчизняної економіки передбачає виникнення нових форм конкуренції, збільшення суб'єктів світогосподарських зв'язків, що передбачає необхідність проведення численних реформ у більшості сфер діяльності. Нині, коли інтеграційні процеси інтенсифікувалися, важливо не оминати увагою облік, проводячи реформи міжнародної економічної діяльності в Україні, та забезпечити його необхідними властивостями для відповідності європейським і світовим стандартам.

Одним із невирішених питань, яке потребує державного регулювання, є прозорість операцій із конфіскованими активами. Окремого зосередження

потребує незапланований перехід права власності на актив при перетині ним митного кордону України. Примусове відчуження є неприйнятним для суб'єктів міжнародної економічної діяльності, особливо коли подальша доля їхніх активів непередбачувана, та й добросовісність відповідальних осіб викликає сумніви. А це, у свою чергу, аж ніяк не сприяє іміджу України на міжнародній арені та не дозволяє реалізувати транзитний потенціал нашої держави в повному обсязі. Один із варіантів вирішення зазначеної проблеми – висвітлення облікової інформації про конфісковані активи суб'єктів міжнародної економічної діяльності та посилення контролю за ними – розглядається в цій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання обліку та контролю конфіскованих активів міжнародної економічної діяльності не набули достатнього опрацювання, про що свідчить брак інформації за темою дослідження у фахових джерелах України. Однак питання обліку й контролю міжнародних економічних операцій вивчалося в монографії Ю.А. Кузьмінського, де автор розкриває тему автоматизації обліку й контролю міжнародних економічних операцій [1], підручнику з обліку міжнародних операцій за редакцією Ю.А. Кузьмінського [2]. Питання методики й організації обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємств досліджувалися в роботах Л.О. Кадуріної, М.С. Стрельнікової [3], І.О. Лукашової, О.М. Головащенко [4], В.М. Небильцової, О.В. Небильцової, О.В. Овдій [5], М.Ф. Огійчук, В.Г. Шандурської, М.І. Беленкової [6]. Проте вказані наукові праці не висвітлювали облік та контроль конфіскованих активів суб'єктів міжнародної економічної діяльності. Натомість наявна в нормативно-правових актах України інформація надто розпорошена, а спроби її агрегації в Порядок обліку, зберігання, оцінки та розпорядження конфіскованим, вилученим, безхазяйним та іншим майном, що на законних підставах переходить у власність держави або територіальної громади, зазнали невдачі [7]. І лише в першій половині поточного року з'явилися ознаки зацікавленості держави в реформуванні цієї царини. Так, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, вирішила погодити згаданий проект із зауваженнями [8], а Міністерство юстиції наважилося на експеримент із реалізацією конфіскованих активів на електронних торгах [9]. Проте й це не посприяло активному обговоренню у фахових виданнях.

Потреба в удосконаленні та оптимізації процесу збору й обробки облікової інформації про конфісковані активи суб'єктів міжнародної економічної діяльності, а також контролю за її відповідністю актуальним даним за умови недостатнього висвітлення питання у фахових виданнях визначили актуальність дослідження.

Мета

Обґрунтування необхідності вдосконалення документального оформлення процесу відображення в обліку вилучених митницею активів.

Виклад основного матеріалу

З метою забезпечення обліку конфіскованих активів суб'єктів міжнародної економічної діяльності належною прозорістю необхідно усвідомити поточну ситуацію з обліковими даними.

Проблемою є те, що інформація розпорошена по значній кількості бюджетних установ та приватних підприємств, а зв'язок між ними досить умовний. Так, лише за найсприятливішого для власника варіанта, коли конфіскація не відбувається, а вилучене майно повертається, документообіг із цього приводу зачіпає митницю, склад митного органу та суд. Та коли актив дійсно конфіскується, на сцену, окрім уже згаданих, виходять додаткові суди, Державна виконавча служба, зберігачі, низка експертів, суб'єкти оціночної діяльності, спеціалізовані торговельні організації, Державне казначейство. Ці та інші дійові особи визначені Порядком взаємодії органів державної виконавчої служби та митних органів при переданні майна, конфіскованого за рішеннями судів, та розпорядженні ним [10]. І це лише у випадку типового розпорядження конфіскованими активами, але кожен альтернативний спосіб розпорядження потребує залучення додаткових бюджетних установ. Відповідно, й облікова інформація має пройти через кожного зі вказаних суб'єктів та, врешті-решт, перетворитися в суху цифру доходів до Державного бюджету України. Тому й не дивно, що даним, котрі мають пройти таке пекло бюрократії, бракує не лише прозорості, але й оперативності.

Єдиною ланкою в цьому ланцюжку розпорядження конфіскованими активами, що більш-менш володіє не лише власною інформацією, але й збирає результати діяльності решти суб'єктів процесу, є Державна виконавча служба. Крім того, її працівниками ведеться Єдиний реєстр виконавчих проваджень, що забезпечує доступніший формат зберігання інформації через очевидні переваги електронного варіанта над паперовим. Перелік усього, що має в ньому відображатися, порядок введення даних та виведення їх за запитом, а також особи, які мають право на користування такою інформацією, визначені Положенням про Єдиний державний реєстр виконавчих проваджень [11]. Водночас цей реєстр не передбачений для виняткових способів розпорядження конфіскованими активами суб'єктів міжнародної економічної діяльності, тому й не може відображати всі дані стосовно цього питання. Варта уваги й та обставина, що витяги з реєстру є платними [12]. Окрім того, інформація до нього потрапляє не раніше, ніж коли відповідальний працівник Державної виконавчої служби отримує її від інших суб'єктів.

Саме тому пропонується створити «Реєстр активів, вилучених митницею», що збиратиме дані від усіх учасників розпорядження активом і подаватиме актуальну інформацію в належному вигляді всім зацікавленим особам.

Очевидно, що, коли йдеться про активи суб'єктів міжнародної економічної діяльності, першим інститутом, який взаємодіє з ними, є митниця. Саме їй належить порушити справу про порушення митних правил і на цій підставі тимчасово вилучити згадані активи. Таким чином, тут доцільно розпочати збір інформації про рух кожного конфіскованого активу, як окремо, так і в сукупності.

Якщо на кожен випадок порушення митних правил заводиться справа та складається відповідний протокол, то саме останній документ може бути основою для збору інформації про конфісковані активи. Саме з нього можна отримати дані про те, де, коли, ким і в кого було вилучено які активи, скільки та яка їх попередня вартість. Вимоги до цих даних перераховані в Митному кодексі України, так само як і порядок складання протоколу [13].

Отже, маючи таку інформацію, можна започаткувати «Реєстр активів, вилучених митницею», у якому з моменту вилучення та до моменту звернення в дохід держави акумулюватиметься облікова інформація. Питання лише в наявності у митних органів електронних реєстрів, що міститимуть всі необхідні дані зі справ про порушення митних правил. Надію на це подає Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему Державної митної служби України, проте воно не дає змоги встановити, що саме та в якій формі у ній зберігається [14]. Та навіть якщо таких реєстрів у митниці немає або автоматична передача інформації з одного реєстру в інший неможлива, такі дані все одно необхідно буде збирати в електронній формі, рано чи пізно. У разі відсутності інформації в такій формі «Реєстр активів, вилучених митницею» може взяти на себе цю роль, збираючи навіть більше даних, ніж потрібно для обліку активів, і жертвуючи ресурсом задля курсу на остаточний перехід на електронну форму обліку.

Наступним суб'єктом виступає суд, де, власне, і вирішується, набуває тимчасово вилучений актив статусу конфіскованого чи ні. Відтоді як Порядок ведення Єдиного державного реєстру судових рішень визначає, які дані мають вводиться у нього та в якій послідовності, необхідний для «Реєстру активів, вилучених митницею» невеличкий обсяг ключової інформації доцільно отримувати саме звідси [15].

У разі прийняття рішення про конфіскацію розпорядження активом переходить до Державної виконавчої служби. У таких випадках відкривається виконавче провадження і принаймні певну частину даних можна отримувати з Єдиного державного реєстру виконавчих проваджень. Цей реєстр може запропонувати більше інформації, ніж насправді необхідно для обліку та контролю

конфіскованих активів суб'єктів міжнародної економічної діяльності. Принаймні теоретично він містить інформацію від відкриття виконавчого провадження, через передачу активів на реалізацію та аж до звернення їх у дохід держави. Водночас певна частина облікової інформації його оминає, а за деякою їй узагалі слід знову звертатися до митниці.

Слід зважати й на те, що такий спосіб розпорядження конфіскованими активами суб'єктів міжнародної економічної діяльності, як реалізація, не завжди є успішним або навіть можливим. Тому як виняток слід згадати безоплатне передавання (яке також може бути неуспішним), переробку, розуконфлікування, утилізацію чи знищення. На жаль, не всі ці винятки знаходять належне відображення в Єдиному державному реєстрі виконавчих проваджень, що ускладнює збирання даних в одному реєстрі. Саме тому потрібен «Реєстр активів, вилучених митницею», що має збирати інформацію не лише зі зручних реєстрів, а навіть із паперових носіїв, якщо вона необхідна для обліку та контролю.

Актуальність інформації має забезпечуватися занесенням даних у реєстр особами, відповідальними за активи у тому чи іншому аспекті. Наприклад, якщо митниця підготувала Довідку про визначення вартості майна після нарахування всіх податків і зборів, що підлягають сплаті в разі переміщення зазначеного майна через митний кордон України, то її працівники й мають занести інформацію в «Реєстр активів, вилучених митницею» чи у свій реєстр, звідки вона автоматично має підтягнутися. На ту обставину, що виконавчий документ знаходиться десь між судом та одним із державних виконавців, а сам актив – на окремому від митного органу складі, не слід зважати, оскільки так можна отримати інформацію в разі оперативніше, ніж за процедурою, за якою ще слід призначити відповідальну особу. І таких прикладів неквапливої міжвідомчої взаємодії занадто багато, що створює загрозу втрати інформацією актуальності.

Хоча це не останній етап руху активів від вилучення до звернення в дохід держави, однак проміжні висновки зробити можна. Якщо адаптувати наявні в країні реєстри до нових потреб або ж запровадити нові та забезпечити сумлінне їх заповнення актуальними даними, то перед користувачем постане потужний пласт інформації. Агрегування кількох баз даних та реєстрів в один реєстр дозволить відповісти на запитання, які активи є в розпорядженні держави, у якому вони правовому статусі, на якому етапі розпорядження. А подальші етапи нададуть ще й дані для оцінки ефективності розпорядження. Та вже тут можна побачити практичну користь.

Попри те що кожен новий реєстр викликає підозру у сповідуванні обліку заради обліку, «Реєстр активів, вилучених митницею» не є новою формою зі старим змістом. Його завдання – надати користувачу, де б він не знаходився, доступ до інформації про кількість і якість специфічних активів держави, що розкидані по складах усієї України. Прямий доступ, безпосередній, не захищений захарашених бюрократією коридорах митниці, Державної виконавчої служби та решти непривітних щодо запитів державних установ. Не тільки швидкість отримання інформації зростає – подекуди сам шанс на її отримання з'являється.

Це особливо важливо зараз, коли наша країна переживає такі важкі часи та не має часу на боротьбу ще й з одвічним внутрішнім ворогом – бюрократією. А якби «Реєстр активів, вилучених митницею» вже був запроваджений та наповнений інформацією, процес пошуку необхідного майна за кодом Українського класифікатора товарів зовнішньоекономічної діяльності та відповідним статусом, що відповідав би місцезнаходженню активу на шкалі розпорядження ним, зайняв би декілька хвилин.

А як оптимізувалася б торгівля конфіскованими активами, якби інформація аналізувалася і продаж відбувався там, де є попит, а не там, де вилучили, бо така процедура? Як адаптувався би пошук порушників митних правил до актуальних тенденцій, якби найсвіжіша інформація про об'єкти порушень аналізувалася як на рівні всієї країни, так і

конкретного митного пункту, бажано з міжнародним обміном інформації?

Усю цю інформацію здатен збирати, обробляти та постачати «Реєстр активів, вилучених митницею».

Висновки

Отже, на основі баз даних та реєстрів суб'єктів, залучених до розпорядження конфіскованими за порушення митних правил активами, або ж на базі їх паперових документів із метою агрегування всієї вагомої облікової інформації доцільно формувати відокремлену інформацію щодо відображення в обліку активів, вилучених митницею. Узагальнюючу облікову інформацію щодо вилучених активів із метою забезпечення контролю, аналізу та прийняття управлінських рішень на державному рівні задля збільшення ефективності розпорядження відчуженим майном запропоновано застосування міжвідомчого документа: «Реєстр активів, вилучених митницею».

Окрім того, унаслідок опрацювання законодавчої бази встановлена значна розпорошеність необхідної інформації стосовно чисельних нормативно-правових актів, що не сприяє узгодженій взаємодії відомств і наводить на думку про необхідність акумулювання порядків та положень про розпорядження активами, конфіскованими за порушення митних правил, в один або декілька укрупнених актів.

1. Кузьмінський Ю.А. Автоматизація оперативного обліку та контролю міжнародних економічних операцій: Монографія / Ю.А. Кузьмінський. – К.: КНЕУ, 2001. – 268 с.
2. Кузьмінський Ю.А. Облік міжнародних операцій: Підручник / Ю.А. Кузьмінський, В.Г. Козак, Л.І. Лук'яненко, О.В. Небильцова. – К.: КНЕУ, 2006. – 336 с.
3. Кадуріна Л.О. Облік зовнішньоекономічної діяльності на підприємствах України: теорія, практика, рекомендації: Навч. посібник / Л.О. Кадуріна, М.С. Стрельнікова – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 606 с.
4. Лукашова І.О. Бухгалтерський облік зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посібник для студентів денного і заочного відділень спеціальностей «Облік і аудит» та Міжнародна економіка» / І.О. Лукашова, О.М. Головащенко. – Львів: Магнолія, 2006, 2009. – 288 с.
5. Небильцова В.М. Облік зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посібник / В.М. Небильцова, О.В. Небильцова, О.В. Овдій – К.: «Хай-Тек Прес», 2007. – 256 с.
6. Облік зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / М.Ф. Огійчук, В.Г. Шандурська, М.І. Беленкова. – К.: Алерта, 2009. – 332 с.
7. Проект постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку обліку, зберігання, оцінки та розпорядження конфіскованим, вилученим, безхазяйним та іншим майном, що на законних підставах переходить у власність держави або територіальної громади» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
8. Рішення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації «Про розгляд проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку обліку, зберігання, оцінки та розпорядження вилученим, конфіскованим, безхазяйним та іншим майном, що на законних підставах переходить у власність держави або територіальної громади, та внесення змін

- до деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 21.01.2014 р. № 33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nkrzi.gov.ua/>
9. Наказ Міністерства юстиції України «Про проведення експерименту із запровадження порядку реалізації арештованого майна шляхом проведення електронних торгів» від 16.04.2014 р. № 656/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
10. Наказ Міністерства юстиції України та Державної митної служби України «Про затвердження Порядку взаємодії органів державної виконавчої служби та митних органів при переданні майна, конфіскованого за рішеннями судів, та розпорядженні ним» від 12.10.2009 р. № 1833/5/943 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
11. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр виконавчих проваджень» від 20.05.2003 р. № 43/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
12. Наказ Міністерства юстиції України «Про встановлення розмірів плати за користування Єдиним державним реєстром виконавчих проваджень» від 25.07.2008 р. № 1293/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
13. Митний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
14. Наказ Державної митної служби України «Про затвердження Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему Державної митної служби України» від 04.11.2010 р. № 1341 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>
15. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень» від 25.05.2006 р. № 740 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

1. *Kuzminskyi, I.A.* (2001), Automation of current accounting and control of international economic transactions: Monograph. Kyiv, Kyiv National Economic University, 268 p.
2. *Kuzminskyi, I.A., Kozak, V.G., Lukyanenko, L.I., Nebyltsova, O.V.* (2006), Accounting for International Operations: Textbook. Kyiv, Kyiv National Economic University, 336 p.
3. *Kadurina, L.O., Strelnikova, M.S.* (2007), Accounting of foreign economic activity in Ukrainian enterprises: Theory, practice and guidelines: textbook. Kyiv, Center of educational literature, 606 p.
4. *Lukashova, I.O., Golovashchenko, O.M.* (2006, 2009), Accounting of foreign economic activity: manual for students of daily and corresponding departments of specialties Accounting and Audit and International Economics. Lviv, Magnolia, 288 p.
5. *Nebyltsova, V.M., Nebyltsova, O.V., Ovdii, O.V.* (2007), Accounting of foreign economic activity: manual. Kyiv, Hi-Tech Press, 256 p.
6. *Ohiychuk, M.F., Shandurska, V.G., Belenkova, M.I.* (2009), Accounting of foreign economic activity: textbook. Kyiv, Alerta, 332 p.
7. Cabinet of Ministers of Ukraine, Draft of Resolution "On approval of Process of registration, storage, evaluation and disposition of confiscated, seized, abandoned and other property, which legally becomes the property of the state or a local community", available at: <http://www.minfin.gov.ua/>
8. National Commission for the State Regulation of Communications and Informatization, Decision "On considering the draft decision of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of registration, storage, evaluation and disposition of seized, confiscated, abandoned and other property, which is lawfully transferred in the ownership of the state or local community, and amendments to certain regulations of the Cabinet of Ministers of Ukraine" from January 21, 2014 No. 33, available at: <http://nkrzi.gov.ua/>
9. Ministry of Justice of Ukraine, Decree "On the experiment for the introduction of the order of the seized property by conducting electronic auctions" on April 16, 2014 No. 656/5, available at: <http://www.rada.gov.ua>
10. Ministry of Justice of Ukraine and State Customs Service of Ukraine, Order "On approval of the interaction of executive public service and the customs authorities in the transfer of property confiscated by court decisions, and its disposition" from October 12, 2009 No. 1833/5/943, available at: <http://www.rada.gov.ua>
11. Ministry of Justice of Ukraine, Order "On Approval of the Unified State Register of Enforcement Proceedings" from May 20, 2003 No. 43/5, available at: <http://www.rada.gov.ua>
12. Ministry of Justice of Ukraine, Order "On the establishment of fees for the use of the Unified State Register of Enforcement Proceedings" dated July 25, 2008 No. 1293/5, available at: <http://www.rada.gov.ua>
13. Verhovna Rada of Ukraine, Customs Code of Ukraine, available at: <http://www.rada.gov.ua>
14. State Customs Service of Ukraine, Order "On Approval of the unified automated information system of the State Customs Service of Ukraine" from November 4, 2010 No. 1341, available at: <http://sfs.gov.ua/>
15. Cabinet of Ministers of Ukraine, Resolution "On approval of the Unified State Register of Court Decisions" from May 25, 2006 No. 740, available at: <http://www.rada.gov.ua>

Дата подання рукопису: 17.06.2014 р.